

BIBLIJSKA I IZVANBIBLIJSKA APOKALIPTIKA

Nikola HOHNJEC

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
nikola.hohnjec@zg.t-com.hr

Apokaliptika kao zasebna književna vrsta dobro je zastupljena u kasnoj Bibliji, prvo u Starom, a nastavlja se i u Novom zavjetu, i posebno je zastupljena u onovremenoj i potonjoj izvanbiblijskoj, tj. apokrifnoj literaturi. Sadržaj joj se odnosi na ono što treba doći, na buduće, eshatološko ili onostrano. Također je višestrano i prijelazno vrijeme nastanka apokalipsi između Starog zavjeta i Novog zavjeta, točnije između II. stoljeća prije Krista i II. stoljeća poslije Krista, a i kasnije. Ta vremenska odrednica nadovezuje se na Stari zavjet te ga ujedno i završava i povezuje te nadalje dovodi do vrhunca i ispunjenja Isusovih riječi, djela i sudbine u Novom zavjetu i ranoj Crkvi.

Ovdje predstavljeni članci pokrivaju dobar dio, uglavnom, biblijske apokaliptičke tematike. Tako se apokaliptika dotiče povezanosti s drugom biblijskom literaturom, kao što su proroci ili ovdje neobrađena mudrosna književnost na koju se neposredno nadovezuje apokaliptička literatura. U Starom zavjetu nema zasebne apokaliptičke knjige ali postoji mnoštvo apokaliptičkih mjesta, dakako u proročkim knjigama koje se ovdje u više navrata i prikazuju. Tako se apokaliptička ili eshatološka mjesta nalaze uglavnom u Iz 24 – 27; 34 – 35; 65 – 66; Ez 38 – 39; Dn 2 – 6; 7 – 12; Jl 3 – 4; Zah 14 i dr. Novozavjetno razdoblje apokaliptike privilegirano je zasebnom zadnjom knjigom Biblije, Ivanovim Otkrivenjem (Otk), tj. Apokalipsom (Apk). Novozavjetna tematika, a i apokrifna apokaliptika onog vremena, odnosi se na uskršno i poslijeuskršno izvještavanje o Isusu Kristu, Isusovim apostolima i ondašnjim suvremenicima povezanim s događajem Isusa Krista i oko Isusa Krista. Tako su apokaliptička ili eshatološka novozavjetna mjesta brojna: najpoznatija je iza Knjige Otkrivenja tzv. sinoptička apokalipsa u Mt 24 – 25; par. Mk 13 i dr.; Lk 21 i dr., zatim 1 Sol 4,13-18 i dr.

Apokrifni apokaliptički spisi su prema uhodanoj praksi mnogo brojniji od cjelokupnoga biblijskog fundusa o toj tematici i vremenski se dugo stvaraju i nastavljaju u potonjim stoljećima. Oni pripadaju istoj književnoj vrsti i vežu se i dijele na apokrifne apokalipse uz Stari zavjet i apokrifne apokalipse uz Novi zavjet. Prvo se uz Stari zavjet vežu kumranski spisi koji posjeduju također apokaliptičke spise. Uz Stari zavjet i uz Novi zavjet stoje, nadalje, apokrifna Sibilina proročanstva pa makar su ona samo dijelom vezana uz Bibliju Starog i Novog zavjeta, no svakako posjeduju očite apokaliptičke motive. Ovaj broj *Bogoslovske smotre* svojim pisanim priložima taj dio apokrifne apokaliptike tek dodiruje pa se ponadati nekom potonjem bavljenju apokrifnom apokaliptikom.

Dobrim dijelom likovi koji se pojavljuju u apokrifnoj apokaliptičkoj literaturi su neki općenito uvedeni ili imenovani anđeo, pretpotopni patrijarh Henok pravedni, zatim prorok, vođa i zakonodavac Mojsije, pa prorok Ilija, nadalje teologizirani lik Sina Čovječjega i dr. Upravo obljubljen starozavjetna tematika kod apokrifne apokaliptičke literature su proširenja kratkih izvještaja, npr. o velikom svećeniku Melkisedeku u nizu o Abrahamu, o uznesenjima ili uzašašćima već spomenutog Henoka, zatim Mojsija, Izaije i Ilije, ili je apokrifna apokaliptika povezana uz pisca i lik novog zakonodavca Ezre, zatim patnika Joba, Jeremijina tajnika i proroka Baruha i dr. Apokrifne apokalipse, također, uz Novi zavjet o Isusu Kristu rado spominju apostolske prvake Petra i Pavla, kao i sumnjičavog apostola Tomu, obljubljeni lik apokrifne literature i dr.